

УДК 640.412-043.86 (477)

DOI: 10.31651/2076-5843-2020-3-131-142

ОГІЄНКО Альона Володимирівнакандидат економічних наук, доцент,
Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури
і мистецтв», м. Миколаїв, УкраїнаORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5427-7978>
ogienko_alena@ukr.net

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

Наукову статтю присвячено дослідженню сучасного стану туристично-рекреаційного потенціалу Причорноморського регіону. Виявлено та проведено аналіз факторів впливу, що забезпечують його розвиток, та визначено чинники, які перешкоджають розвитку та ефективному управлінню туристично-рекреаційного потенціалу. В статті проведені дослідження окремо по Миколаївській, Одеській та Херсонській областям, виявлені ресурси природно-заповідного, рекреаційного, культурно-історичного фондів. Досліджені наявні в регіоні кількісні та якісні показники засобів розміщення, та розподілено їх за видами. Здійснено моніторинг кількості туристів, які відвідали Причорномор'я по кожній області, та проаналізовано надходження до бюджетів регіону від туристичного збору. Запропоновано заходи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону в умовах невизначеності та дії карантинних обмежень. Визначено, що для розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону необхідне фінансування туристичного сектору за рахунок додаткових асигнувань з державного та місцевих бюджетів, залучення приватних інвестиційних ресурсів, які будуть спрямовані на модернізацією існуючих і будівництво нових об'єктів інфраструктури: готелів, оздоровчих закладів, в тому числі їх оснащення, розбудову транспортних магістралей, мереж телекомунікації, ліній електропередач, міжнародних пунктів автомобільного пропуску, тощо.

Ключові слова: туристично-рекреаційний потенціал, Причорноморський регіон, туризм, туристичний збір, засоби розміщення.

Постановка проблеми. Туризм та рекреаційна діяльність мають суттєвий вплив на економічний та соціальний розвиток територій регіонів країни. Розвиток цієї діяльності сприяє наповненню місцевих бюджетів, формуванню нових транспортних комунікацій, розбудові відповідної інфраструктури, створенню робочих місць.

Наразі сфера туризму зазнає збитків всесвітнього масштабу внаслідок запровадження превентивних заходів щодо подолання пандемії спричиненої коронавірусом COVID-19 та невизначеності подальшого розвитку ситуації. Проблеми у туристичній галузі негативно вплинули і на суміжні галузі, такі як готельно-ресторанний бізнес, транспорт, торгівлю, сферу розваг, діяльність закладів культури [1].

Всесвітній локдаун, закриті кордони, відсутнє міжнародне авіасполучення, обмеження міжнародних дестинацій на в'їзд туристів, зниження доходів громадян зумовлюють зростання попиту на відпочинок в межах України. Ситуацію, що склалася, слід розглядати не лише як проблему, але і як можливості для розвитку внутрішнього туризму. 2020 рік в Україні проводиться під гаслом «Відпочивай в Україні», інформаційно-рекламні кампанії спрямовані на популяризацію відпочинку на вітчизняних курортах.

Наразі туризм України має високий потенціал розвитку в таких туристичних продуктах, як тури вихідного дня, діловий туризм, а також в області природних і культурних ресурсів (наприклад, гастротуризм, сільський туризм, спортивний туризм, оздоровчий). Поступово почав відновлюватись подієвий туризм за умови дотримання карантинних заходів, починаючи з весни

2020 року в регіоні проведено значна кількість івентів (свята, фестивалі, концерти, спортивні змагання, гастрономічні події).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем розвитку та проведення аналізу стану туристично-рекреаційного потенціалу Причорноморського регіону присвячені праці багатьох вітчизняних науковців: О. Дьоміної, С. Герасимова, І. Гончаренко, Р. Волчецького, А. Волинець, А. Ключник, С. Майкової, М. Огієнко, В. Яворської та інших. Результати багатьох із них стали основою для стратегій регіонального розвитку з напрямку туризму [2, 3, 4, 5, 8]. Проте існує необхідність виявлення та постійного моніторингу чинників туристично-рекреаційного потенціалу в умовах поширення пандемії, що спричиняє кризові тенденції розвитку галузі.

Метою статті є дослідження сучасного стану туристично-рекреаційного потенціалу Причорноморського регіону, моніторинг та аналіз факторів впливу, що забезпечують його розвиток, та визначення чинників, які перешкоджають розвитку та ефективному управлінню туристично-рекреаційного потенціалу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Туристичний та рекреаційно-курортний комплекс Причорноморського регіону (Одеська, Миколаївська, Херсонська області) – це сукупність підприємств та певних галузей господарства, об'єднаних між собою загальною метою [2], – використання рекреаційних територій і туристичних об'єктів для відпочинку, оздоровлення, лікування та екскурсійного обслуговування населення регіону, України, ближнього і дальнього зарубіжжя, а також для створення конкурентоспроможних відпочинкових, санаторно-курортних, медичних послуг і туристичних продуктів на основі ефективного використання природних, лікувальних, соціально-культурних і виробничо-економічних ресурсів регіону.

Значні обсяги природно-рекреаційного потенціалу, різноманітні природні умови, історичні традиції і навички їх господарського використання протягом багатьох років визначали рекреаційну спеціалізацію краю як одного із напрямів його регіонального розвитку.

Для аналізу стану розвитку туристично-рекреаційного потенціалу у Причорноморському регіоні здійснено моніторинг по кожній області окремо.

Проведений аналіз потенціалу Миколаївської області дозволяє стверджувати, що регіон має вигідне економіко-географічне положення, сприятливі кліматичні умови, вихід до Чорного моря, наявність історико-культурних пам'яток, неповторних краєвидів, багатой природної спадщини, безцінних рекреаційних ресурсів. Усі ці ресурси створюють сприятливі умови для формування туристично-рекреаційного комплексу, нарощування обсягів надання туристичних послуг за рахунок розширення внутрішнього туризму.

Миколаївська область володіє значним рекреаційним потенціалом, зокрема, це: морські піщані пляжі довжиною близько 140 км, джерела мінеральної води із затвердженими запасами до 1 тис. куб. м, запаси лікувальних грязей, особливо Тілігульського та Бейкушського лиманів з геологічними запасами понад 2 млн. куб. м, 141 об'єкт природно-заповідного фонду, площею близько 75,5 тис. га або 3,07 відсотка території області. Завдяки тільки наявним запасам родовищ мінеральних вод, лікувальної грязі можливо створити умови для оздоровлення близько 200 тис. осіб на рік.

Регіон має достатні природно-географічні та суспільно-географічні туристсько-рекреаційні ресурси. Серед найбільших об'єктів є національний природний парк «Білобережжя Святослава» – унікальний природний комплекс нижньодніпровських пісків, берегова лінія якого має протяжність 71 км [2]. На території парку зростає 30 видів унікальних рослин, знаходяться археологічні пам'ятки епохи ранньої та пізньої бронзи, історичні пам'ятки, пов'язані зі славним козацьким минулим, обороною Кінбурнської фортеці під командуванням Суворова О.В.

Національний природний парк «Бузький Гард» – його територія охоплює схили долини та заплаву р. Південний Буг і його приток. На його території виявлено 86 представників флори і фауни, занесених до Червоної книги України та Європейського Червоного списку. Місцева флора налічує близько 1000 видів судинних рослин, 40 видів ссавців, 190 видів птахів, 32 види

риб. Чисельність видів комах оцінюється в 11000 видів [2]. На території парку знаходяться близько 100 археологічних пам'яток, які датуються від 30 тис років до н.е. до раннього середньовіччя. Тут знаходиться єдине в Україні місце (у світі таких всього три) ділянка суші, яка ніколи не затоплювалась морем – каньйон річки Мертвовод. Пороги Південного Бугу є однією із найпопулярніших у Європі трас для водного слалому. Височезні скелі Бузького каньйону ідеально підходять для тренувань та змагань альпіністів та скелелазів.

Природний заповідник «Єланецький степ», на території якого проводяться роботи щодо відновлення природних рослинних комплексів, реакліматизації деяких рідкісних видів тварин та репатріації окремих степових видів рослин, які були втрачені внаслідок антропогенної трансформації довкілля. В заповіднику створена екологічна стежка довжиною 1,2 км, маршрут якої проходить біля вольєру зоопарку, де у напіввільних умовах мешкають бізони. Регіональні ландшафтні парки «Кінбурнська коса», «Гранітно-степове Побужжя», «Тилігульський» та «Приінгульський» є перспективними об'єктами для спостережень за птахами, пізнавального та сільського туризму, розвитку кайтингу та віндсерфінгу.

Природно-заповідний фонд області налічує 141 об'єкт (рис. 1), 8 з яких мають загальнодержавне значення і представлені майже всіма категоріями, зокрема: природні заповідники – 1, біосферні заповідники – 1 (частина Чорноморського біосферного заповідника, управління яким здійснюється у м. Гола Пристань Херсонської області), Миколаївський зоопарк – 1, національні природні парки – 2, регіональні ландшафтні парки – 5, заказники – 55, заповідні урочища – 13, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва – 20, пам'ятки природи – 43.

Рис. 1. Об'єкти природно-заповідного фонду області

Джерело: Узагальнено автором на підставі [3]

Вдале місце розташування Миколаївщини, що має морське сполучення з країнами Середземномор'я, Близького Сходу та Азії, сприяє інтеграції у світовий економічний простір. Унікальне положення є передумовою для створення в області конкурентоспроможної транспортно-логістичної інфраструктури, здатної забезпечити один із основних аспектів позитивного іміджу області на світовій арені у сфері туризму – високоякісне транспортне обслуговування туристів. Основу потужного туристично-рекреаційного та оздоровчо-лікувального комплексу становлять зони відпочинку Коблеве, Рибаківка, Чорноморка та Очаків.

На території Миколаївської області послуги з оздоровлення та відпочинку надають 226 спеціалізованих засобів розміщення (Рис 2) на 29564 місця, з них: санаторіїв – 15 (4356), пансіонатів – 14 (2880), баз відпочинку – 197 (22328), які зосереджені, головним чином, у рекреаційно-оздоровчих зонах Березанського та Очаківського районів, а також у місті Очаків.

Рис. 2. Кількість спеціалізованих засобів розміщення та розміщених в них осіб.

Джерело: Складено автором на основі Держстату України [3]

Протягом 2015-2018 років прослідковується тенденція до збільшення кількості спеціалізованих закладів розміщення (санаторіїв, пансіонатів, баз відпочинку). Так, за період з 2015 до 2018 років кількість спеціалізованих закладів розміщення збільшилась на 41 заклад (18 відсотків).

Незважаючи на велику кількість різноманітних туристичних послуг на Чорноморському узбережжі області, найбільш цінним та затребуваним серед відпочиваючих залишається пляжний відпочинок. Протягом літнього оздоровчо-туристичного сезону 2018 року в області облаштовано 30 пляжів та 56 місць масового відпочинку людей на воді, 54 бази-стоянки маломірних плавзасобів.

За результатами моніторингу роботи санаторно-курортних (оздоровчих) закладів протягом 2018 року в області зареєстровано близько 350 тис. організованих туристів.

В зв'язку з впливом епідеміологічної ситуації в країні, що спричинила поширена в світі пандемія, кількість внутрішніх туристів, що відвідали область, збільшилась майже на 20 відсотків порівняно з попереднім роком. Коефіцієнт заповнюваності закладів становив в середньому за п'ять років близько 70 відсотків.

Готельне господарство Миколаївщини (рис 3.) є досить розвинутим і в цілому задовольняє попит туристів за кількісними показниками.

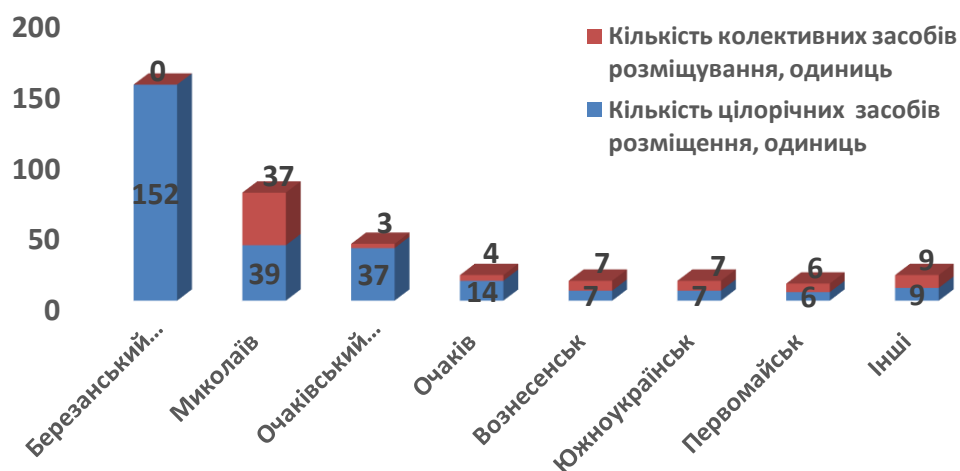

Рис. 3. Розподіл спеціалізованих закладів розміщення по містам і районам

Джерело: Складено автором з використанням [4]

Можемо спостерігати, що основна кількість засобів розміщення сконцентрована в м. Миколаїв, Березанському та Очаківському районі, тут зосереджено майже 90% цілорічних засобів розміщення, та трохи більше 60% колективних.

Послуги розміщення в області надають 89 готелів (Рис 4.) та аналогічних засобів розміщення на 2878 місць, з них: готелі – 50, мотелі – 2, хостели – 1, кемпінги – 1, гуртожитки для приїжджих – 3, туристичні бази та студентські літні табори – 32.

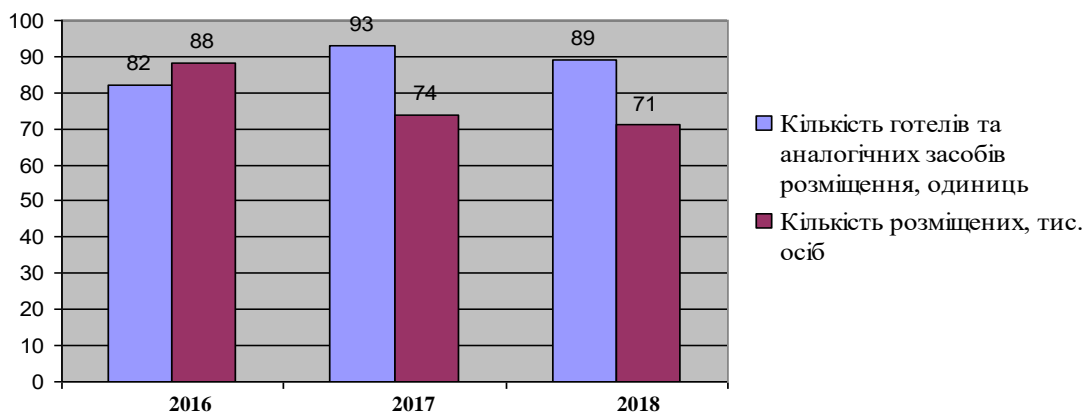

Рис. 4. Кількість туристів, готелів та аналогічних засобів розміщення

Джерело: Складено автором з використанням [4]

Традиційно найбільше підприємств готельного господарства (Рис 5.) розташовано в обласному центрі 36 (41 відсоток від загальної кількості), у м. Южноукраїнськ – 14 (15 відсотків), м. Вознесенськ – 7 (8 відсотків), Березанському районі та м. Первомайськ – по 5 (6 відсотків), Кривоозерському та Жовтневому районах – 4 та 3 відповідно, в інших районах області по 1-2 об'єкти.

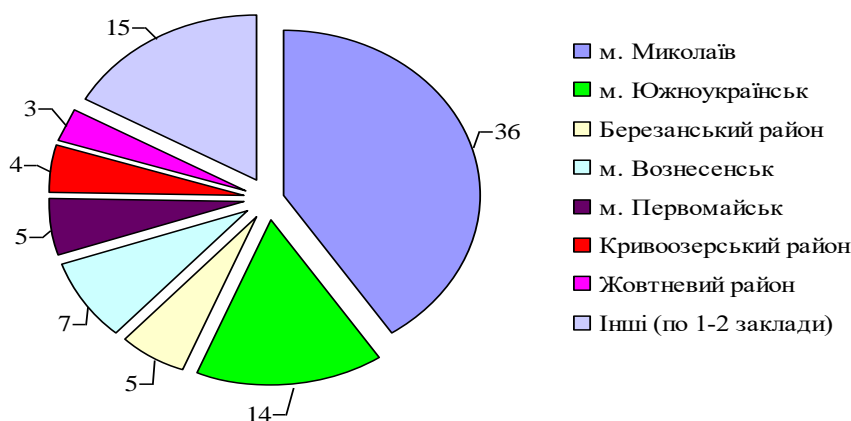

Рис. 5. Розподіл готельних закладів по містах і районах

Джерело: Складено автором з використанням [4]

На сьогодні згідно з категоризацією функціонують 7 тризіркових та 6 двозіркових готелів, що зосереджені, головним чином, у м. Миколаєві.

Наявний туристично-рекреаційний потенціал області створює умови для формування якісних туристичних послуг, що надаються ліцензованими суб'єктами туристичної діяльності та турагентами. Згідно з Державним реєстром суб'єктів туристичної діяльності у Миколаївській області зареєстровано 11 суб'єктів туроператорської діяльності (туроператорів) та 59 туристичних агентів.

Цього року туристична галузь регіону понесла втрати пов'язані із відкладенням відкриття сезону відпочинку (короткий курортний сезон 2 місяці) та скороченням потоку іноземних туристів. Найбільш постраждалих внаслідок карантинних обмежень стали туристичні,

курортно-рекреаційні та оздоровчі об'єкти (турбази, санаторії, пансіонати, оздоровчі комплекси), які працювали згідно дотримання карантинних вимог і були завантажені на 50%. Значних збитків зазнали й об'єкти тимчасового розміщення й організації харчування – готельно-ресторанний бізнес, хостели, кемпінги, котеджі та «зелені садиби».

Розвиток туристичної сфери Миколаївської області має стати одним із пріоритетів соціально-економічного розвитку, що буде сприяти поліпшенню якості життя населення, якості послуг, формуванню постійного туристичного потоку та залученню прямих іноземних інвестицій в економіку області.

Аналогічні дослідження щодо туристично-рекреаційного потенціалу здійснено по Одеській області. За результатами встановлено, що регіон має сприятливі природно-кліматичні умови та курортно-рекреаційні ресурси. Одеська область характеризується наявністю природних лікувальних ресурсів: мінеральні води; пелоїди (лікувальні грязі), ропа лиманів та озер; морське узбережжя; природні об'єкти і комплекси зі сприятливими для лікування, оздоровлення та медичної реабілітації кліматичними умовами. Кліматичні умови області сприятливі для курортно-рекреаційної діяльності. Лікувальними водними об'єктами на території області є відомі родовища пелоїдів Куяльницького і Хаджибейського лиманів, а також родовища мінеральних вод Одеське, Куяльницьке, Чорноморське [5].

Станом на 2018 рік в Одеській області налічувалось 321 санаторно-курортний та оздоровчий заклад, які прийняли понад 40 тис. туристів. В число найбільш забезпечених санаторно-курортним господарством входять Білгород-Дністровський (141 одиниця), Татарбунарський (80 одиниць), Кілійський (75 одиниць) і Овідіопольський (56 одиниць) райони. Найбільша кількість дитячих закладів оздоровлення і відпочинку зосереджена в м. Одеса (138 одиниць), м.Білгород-Дністровський (65 одиниць) та Лиманському (62 одиниці), Подільському й Саратському районах (по 52 одиниці). Решта районів Одеської області мало забезпечені санаторно-курортними закладами.

Наразі природно-заповідний фонд Одеської області складається з 123 територій і об'єктів, серед яких 16 об'єктів загальнодержавного значення і 107 об'єктів місцевого значення. Загальна площа природно-заповідних територій 150,8 тис га, або 4,57% загальної площі території Одещини. За статистичними даними в Одеській області налічується приблизно 208 закладів розміщення, 396 закладів харчування та 321 курортний заклад, які можуть прийняти туристів [6]. Одеська область є лідером за надходженням від туристичного збору. Кількість туристів області за 2016-2018 роки показує динаміку зростання (рис. 6.), спостерігається зростання надходжень від туристичного збору в область.

Рис. 6 Кількість туристів та туристичного збору в Одеській області

Джерело: Складено з використанням [5]

У 2016 році до Одещини завітало 4,8 млн туристів, у 2017 році 5,7 млн туристів. Кількість гостей, які відвідали регіон протягом 2018 року перевищила показник 2017 року на 10% та становила 6,2 млн туристів. У загальній структурі туристичного потоку в Одеську область переважає внутрішній туризм. Цього року в Одеській області спостерігається рекордна кількість внутрішніх туристів, які мали можливість поєднувати пляжний відпочинок з культурно-пізнавальним. За даними операторів стільникового зв'язку України [1], цього літа на українських південних курортах значно побільшало абонентів, порівняно з літом 2019-го, а саме у Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, судячи зі зростання мобільного трафіку, на 30% збільшилось туристів, порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Туристично-екскурсійний потенціал області також визначений численними пам'ятками різних часів з відомими історико-культурними заповідниками, пам'ятниками та музеями. Це відомі у світі Одеський національний академічний театр опери та балету, знамениті Потьомкінські сходи, місто Вилкове, фортеця XII - XV сторіч в місті Білгороді-Дністровському, розкопки античних міст Тіри і Ніконії, пам'ятники культової архітектури в містах Одесі, Ізмаїлі, Рені, Кілії та багато іншого. Біля 4500 пам'яток культурної спадщини та 12 міст області занесені до Списку історичних населених місць України. Понад 100 об'єктів культурної спадщини мають статус пам'яток національного значення, що створили Одещині імідж одного із найбільш відомих і популярних, через свою самобутність, місць для відвідування туристами і відпочиваючими [7].

Для цілісного уявлення стану туристично-рекреаційного потенціалу Причорноморського регіону здійснено моніторинг наявних ресурсів Херсонської області. Регіон має вихід до Чорного й Азовського морів, налічуючи понад дві сотні кілометрів сонячного узбережжя з піщаними пляжами, вздовж яких розташовано близько 300 оздоровчих закладів та закладів відпочинку. Природно-заповідний фонд Херсонської області має у своєму складі 81 територію та об'єктів загальною площею 346904,5041 га, в тому числі 15 об'єктів загальнодержавного значення – 306748,6041 га і 66 об'єктів місцевого значення – 28035,9 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі області складає 10,3% [8].

До природно-заповідного фонду Херсонської області входять: біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф.Е.Фальц-Фейна та Чорноморський біосферний заповідник; Азово-Сиваський національний природний парк і національні природні парки «Джарилгацький», «Олешківські піски» та «Нижньодніпровський»; 1 дендропарк загальнодержавного значення «Асканія-Нова»; 8 заказників загальнодержавного та 13 заказників місцевого значення; 30 пам'яток природи; 13 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення; 10 заповідних урочищ.

Херсонщина – унікальна територія для туризму, відпочинку та рекреації, яка має достатньо переваг для формування та розвитку потужного курортно-туристичного комплексу. Область має широкий вихід до Дніпровської водної магістралі, і це єдина з областей України, яка має вихід одночасно до двох морів – Чорного й Азовського. В області 12 курортних населених пунктів, понад 450 км морської берегової лінії, з них 200 км обладнаних піщаних пляжів, найдовша піщана коса у світі – Арабатська Стрілка, понад 70 родовищ цілющих бальнеологічних ресурсів (мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, ропа соляних озер), серед яких Лемурийське озеро, лікувальні грязі якого пройшли клінічні випробування, сертифіковані і дозволені для використання, як лікувальний та косметичний продукт. На території області розташовані 80 об'єктів природно-заповідного фонду національного, міжнародного та місцевого значення. Із чотирьох біосферних заповідників України два розташовані саме на Херсонщині – це Чорноморський та «Асканія-Нова», які входять до всесвітньої мережі природних територій, що охороняються ЮНЕСКО [9].

За даними моніторингу, протягом 2014 року область відвідали понад 2,2 млн туристів, протягом наступних років спостерігається постійне збільшення гостей регіону і в 2018 році їх кількість склала понад 3,5 млн. (Рис. 7.)

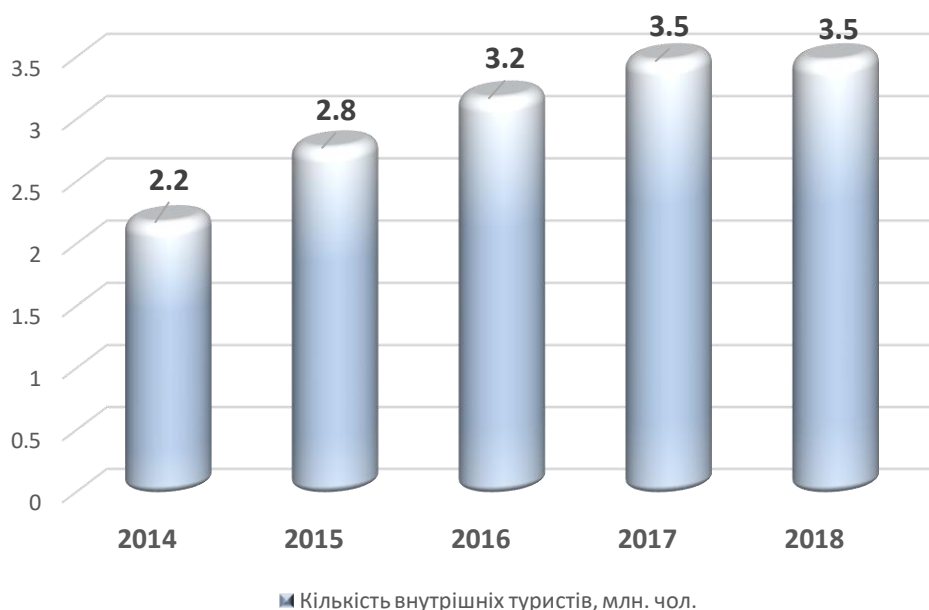

Рис. 7. Кількість внутрішніх туристів Херсонської області

Джерело: Складено автором з використанням [10]

Крім того, у 2018 році Херсонщину відвідали понад 20 тис. іноземців. У 2020 році за рахунок введення обмежень на міжнародні переміщення туристів, кількість іноземців значно зменшилась, на противагу збільшився потік внутрішніх туристів, так за даними Херсонської ОДА за перші вісім місяців року регіон відвідали більш ніж 3 млн. гостей [12].

В області розміщено понад 1000 об'єктів відпочинку (Рис 8), оздоровлення та розміщення надають послуги гостям Таврійського краю (з них 49 дитячих, 60 садиб зеленого туризму, 51 готельний комплекс).

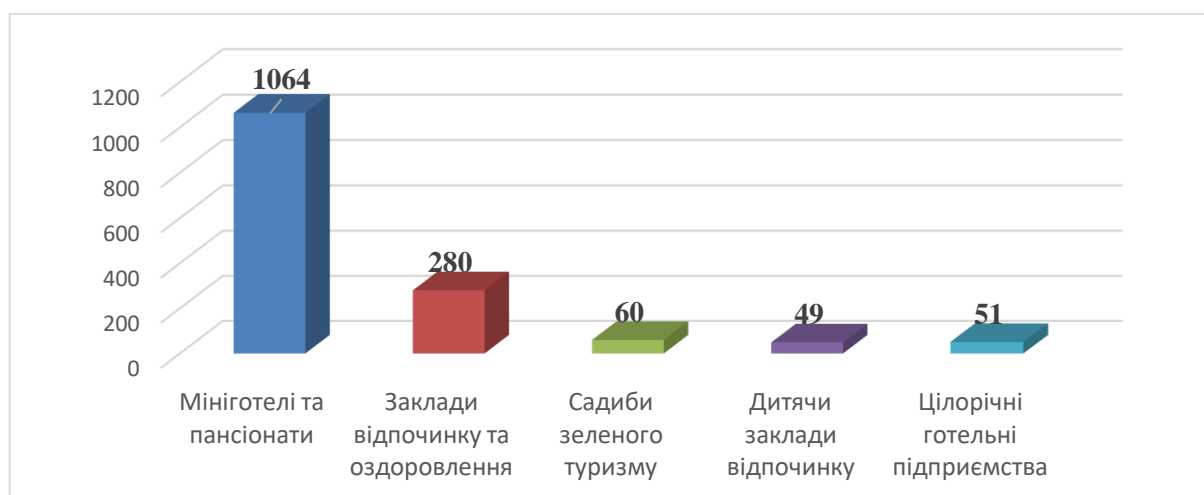

Рис. 8. Туристичний потенціал Херсонщини

Джерело: Складено автором з використанням [9]

До послуг туристів розроблено понад 90 туристичних маршрутів Херсонщиною різного спрямування та для різних вікових категорій, найпопулярнішими з яких є: науково-пізнавальні маршрути біосферним заповідником «Асканія-Нова», пішохідні маршрути однією з найбільших піщаних пустель Європи (Олешківські піски), відвідування святині українського козацтва, пам'ятника історії національного значення – Кам'янської Січі, об'єктів історико-культурної спадщини обласного центру та інших історичних місць. Також в області активно розвивається водний туризм, сільський зелений, винний, екологічний, історико-культурний, гастрономічний,

подієвий. Туристичні пропозиції задовольняють попит на атмосферні тури на будь-який смак, для будь-якої вікової категорії, і в будь-яку пору року. Це кайтинг, яхтинг, байдарки, прогулянки на квадроциклах, риболовля, полювання, театр під відкритим небом, відвідування «долини тюльпанів», подорожування козацькими шляхами та багато інших туристичних атракцій. Всі ці та інші рекреаційні ресурси залучають до бюджетів різних рівнів значні надходження, тільки туристичний збір (Рис. 9) протягом чотирьох років збільшився майже втричі.

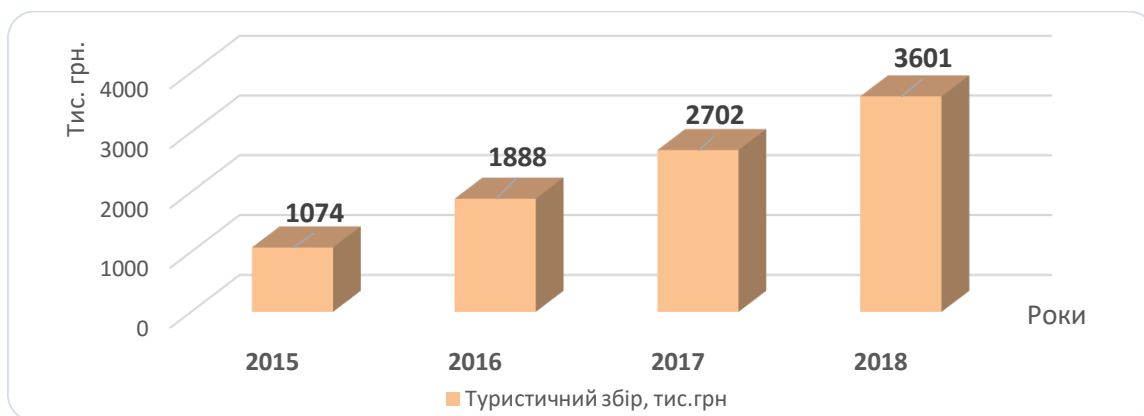

Рис. 9. Розмір туристичного збору Херсонської області.

Джерело: Складено автором з використанням [8]

У 2020 р. за підрахунками експертів в регіоні значно знизився туристичний збір, за 8 місяців по серпень включно зібрано було 2,4 млн. грн., що на 1.1 млн. грн. менше ніж за аналогічний період 2019 року [12].

Туризм, відпочинок, лікування та оздоровлення набувають все відчутнішого значення в соціально-економічному розвитку Херсонщини. Проте значна частина природних територій, об'єктів культурної спадщини та туристичної інфраструктури не пристосована та не відповідає міжнародним вимогам для туристичних відвідувань, а послуги в секторах індустрії туризму здебільшого не якісні.

Туристична галузь Причорноморського регіону має передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму, а саме: особливості географічного розташування, сприятливий клімат, найбільші морські порти України, курортно-рекреаційний комплекс, транспортна, соціально-культурна інфраструктура.

За результатами моніторингу дослідження регіональних туристичних та рекреаційних ресурсів Одеської, Миколаївської, Херсонської області можемо стверджувати, що вони володіють значним потенціалом. Наявність в регіоні лікувальних грязей, термальних джерел, гейзерів, солених озер, наразі використовуються не в повному обсязі, використання цих ресурсів протягом року збільшить тривалість туристичного сезону та дозволить залучати гостей до регіону. Розробка інвестиційних програм по розбудові інфраструктури навколо грязьових та бальнеологічних ресурсів дозволить збільшити потік гостей та наповнити бюджети громад.

Для розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону необхідне фінансування туристичного сектору за рахунок додаткових асигнувань з державного та місцевих бюджетів [11], залучення приватних інвестиційних ресурсів, які будуть спрямовані на модернізацією існуючих і будівництво нових об'єктів інфраструктури: готелів, оздоровчих закладів, в тому числі їх оснащення, розбудову транспортних магістралей, мереж телекомунікації, ліній електропередач, міжнародних пунктів автомобільного пропуску, тощо.

Здійснивши дослідження туристично-рекреаційного потенціалу Причорноморського регіону, підсумуємо, що обмеження на міжнародні пересування туристів, запроваджені урядами країн, падіння платоспроможності туристів зумовлюють попит на відпочинок в Україні.

Враховуючи, що виїзний туризм раніше здійснювався переважно до морських курортів, цього року зріс потік туристів до Причорноморського регіону, де традиційним є пляжний відпочинок. Короткотривалість курортного сезону, та наявність туристичного потенціалу, а саме сприятливі кліматичні умови, розвинена транспортна мережа, рекреаційний потенціал – ропа, лікувальні солі, цілющі грязі, є чинниками до розвитку в регіоні такого виду туризму, як оздоровчо-лікувальний, який забезпечить притік туристів протягом року.

Поряд з можливостями розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону, існують фактори, які його гальмують, такі як, незадовільний стан доріг та під'їзних шляхів до туристичних об'єктів; недостатня облаштованість рекреаційних територій; низький рівень сервісу; інтенсивна забудова та засміченість узбережжя та моря; низький рівень маркетингу територій; відсутність державної підтримки розвитку туристичної галузі та нецільове використання коштів від туристичного збору.

Список використаних джерел

1. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. Аналітична записка. Київ: 2020. Урядовий портал. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf> (дата звернення: 03.10.2020).
2. Стратегія розвитку Миколаївської області на період 2021-2027 роки. Урядовий портал. URL: http://www.economy-mk.gov.ua/images/economy/2.Soc-econom/2020/Proekt_Strategy2027_7.pdf (дата звернення: 20.05.2020).
3. Головне управління статистики у Миколаївській області. Статистичні дані. URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 22.10.2020).
4. Огієнко А.В., Огієнко М.М., Мададов М.А., Чумачок Д.В. Розвиток готельного господарства та його вплив на туристичний потенціал Миколаївщини. *Науковий вісник Миколаївського університету імені В.О.Сухомлинського. Економічні науки: збірник наукових праць. № 2 (11), грудень 2018.* Миколаїв: МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2018. С. 70-75.
5. Стратегія розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки. Урядовий портал. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-roku.pdf> (дата звернення: 22.10.2020).
6. Туристична діяльність в Одеській області, Статистичний бюлетень за 2018 р. Головне управління статистики в Одеській області. Одеса, 2018. 51 с.
7. Яворська В.В., Ніколаєва О.І., Лабунська О.І. Загальні тенденції використання туристично-рекреаційного потенціалу Одещини. Дунайські наукові читання: Європейський вимір і регіональний контекст: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю Ізмаїльського державного гуманітарного університету, 15-17 жовтня 2015. Т.1. Ізмаїл, 2015. С. 124-126
8. Стратегія розвитку Херсонської області на період 2021-2027 роки. Урядовий портал. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/regionalni-strategiyi-rozvytku-na-period-do-2027-roku/strategiya-rozvytku-hersonskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv/> (дата звернення: 20.05.2020).
9. Херсонська обласна державна адміністрація, розділ "Туристичний та рекреаційно-курортний потенціал". URL: <http://khoda.gov.ua/turistichnij-ta-rekreacijno-kurortnijpotencial/> (дата звернення: 20.05.2020).
10. Реформа децентралізації влади в Україні. URL: <https://old.decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 20.05.2020).
11. Шуплат О.М. Роль публічно-приватного партнерства у залученні фінансових ресурсів у сферу туризму. *Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку: зб. матеріалів I Всеукр. наук.-прак. конф. (Київ, 22 червня 2016 р.)* К.: КНЕУ, 2016 р. С. 345–348.

12. Туристичний сезон 2020 на Херсонщині. Перші результати. URL: <https://visitkherson.gov.ua/novyny-tourizm/turistichnij-sezon-2020-na-hersonshhini-pershi-rezultati>. (дата звернення: 20.05.2020).

References

1. Shchodo rozvytku turyzmu v Ukraini v umovakh pidvyshchenykh epidemichnykh ryzykiv (2020). [Regarding the development of tourism in Ukraine in conditions of increased epidemic risks]. Analitichna zapyska. Kyiv: Uriadovyi portal. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/turyzm-v-ukraini.pdf> (Accessed: 03.10.2020).
2. Stratehiia rozvytku Mykolaivskii oblasti na period 2021-2027 roky. (2020). Uriadovyi portal. Retrieved from: http://www.economy-mk.gov.ua/image/economy/2.Soc-econom/2020/Proekt_Strategy2027_7.pdf (Accessed: 27.10.2020).
3. Holovne upravlinnia statystyky u Mykolaivskii oblasti. Statystychni dani (2020). Retrieved from: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua> (Accessed: 22.10.2020).
4. Ohienko M.M., Ohienko A.V., Madadov M. & Chumachok D. (2018). Rozvytok ghoteljnogho ghospodarstva ta jogho vplyv na turystychnyj potencial Mykolajiv [Development of the hotel industry and its influence on the tourist potential of Mykolaiv region]. Naukovyi visnyk MNUim. V.O. Sukhomlynsko. Ekonomichni nauky [Scientific Bulletin of MNUim. V.O. Sukhomlynsky. Economic sciences]. MNU imeni V.O. Sukhomlynsky. Vol. 2(11), pp. 70–75.
5. Stratehiia rozvytku Odeskoi oblasti na period 2021-2027 roky. Uriadovyi portal. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-roky.pdf> (Accessed: 22.10.2020).
6. Turystychna diialnist v Odeskii oblasti (2018). Statystychnyi biuletyn za 2018 r. [Tourist activity in Odessa region, Statistical bulletin for 2018]. Holovne upravlinnia statystyky v Odeskii oblasti. Odesa. 51 s.
7. Iavorska V.V., Nikolaieva O.I. & Labunska O.I. (2015). Zahalni tendentsii vykorystannia turystychno-rekreatsiinoho potentsialu Odeschyny. [General trends in the use of tourist and recreational potential of Odessa region.] *Dunaiski naukovy chytannia: Yevropeyskyi vymir i rehionalnyi kontekst: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoj 75-richchii Izmailskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu, 15-17 zhovtnia . T.I. Izmail, pp. 124-126*
8. Stratehiia rozvytku Khersonskoi oblasti na period 2021-2027 roky. Uriadovyi portal. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/regionalni-strategiyi-rozvytku-na-period-do-2027-roku/strategiya-rozvytku-hersonskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv>. (Accessed: 23.10.2020).
9. Khersonska oblasna derzhavna administratsiia (2020) Rozdil "Turystychnyi ta rekreatsiino-kurortnyi potentsial". Retrieved from: <http://khoda.gov.ua/turistichnij-ta-rekreacijno-kurortnijpotencial/> (Accessed: 03.10.2020).
10. Reforma detsentralizatsii vlady v Ukraini. (2020). [Reform of decentralization of power in Ukraine] Retrieved from: <https://old.decentralization.gov.ua/> (Accessed: 23.10.2020).
11. Shuplat O.M. (2016) Rol publichno-pryvatnoho partnerstva u zaluchenni finansovykh resursiv u sferu turyzmu. [The role of public-private partnership in attracting financial resources in the field of tourism.] *Korporatyvni finansy: problemy ta perspektyvy innovatsiinoho rozvytku: zb. materialiv I Vseukr. nauk.-prak. konf. (Kyiv, 22 chervnia 2016 r.)* K.: KNEU pp. 345-348.
12. Turystychnyi sezon 2020 na Khersonshchyni. Pershi rezultaty. (2020). [Tourist season 2020 in Kherson region. The first results.] Retrieved from: <https://visitkherson.gov.ua/novyny-tourizm/turistichnij-sezon-2020-na-hersonshhini-pershi-rezultati>. (Accessed: 28.10.2020).

ОШЕНКО Alona

PhD (Economics), Associate Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Mykolaiv, Ukraine

CURRENT LEVEL OF DEVELOPMENT OF TOURIST AND RECREATIONAL POTENTIAL OF THE BLACK SEA REGION

Introduction. *Tourism and recreational activities have a significant impact on the economic and social development of the regions of the country. The development of this activity contributes to the filling of local budgets, the formation of new transport communications, the development of appropriate infrastructure, job creation. It is determined that the global lockdown, closed borders, no international flights, restrictions on international destinations for tourists, lower incomes cause an increase in demand for recreation within Ukraine. The current situation should be considered not only as a problem, but also as an opportunity for the development of domestic tourism.*

The purpose of this article is to study the current state of tourist and recreational potential of the Black Sea region, monitoring and analysis of influencing factors that ensure its development. And identification of factors that hinder the development and effective management of tourism and recreational potential.

Results. *In the article researches of a condition of development of tourist and recreational potential of the Black Sea region of Ukraine, separately on the Nikolaev, Odessa and Kherson areas are carried out, resources of nature reserve, recreational, cultural and historical funds are revealed. The quantitative and qualitative indicators of accommodation facilities available in the region are studied and distributed by types. The number of tourists who visited the Black Sea region in each region was monitored, and the revenues to the region's budgets from the tourist tax were analyzed.*

Originality. *Measures to develop the tourist and recreational potential of the region in conditions of uncertainty and quarantine restrictions are proposed. To overcome the seasonality in tourism, territorial communities and regions need to focus on the development of health and medical tourism, with the available recreational potential. To overcome post-crisis phenomena and minimize losses in the field of tourism to carry out intersectoral cooperation.*

Conclusions. *According to the results of monitoring the study of regional tourist and recreational resources of Odessa, Mykolaiv, Kherson regions, we can say that they have significant potential. The presence of therapeutic mud, thermal springs, geysers, salt lakes in the region is currently not fully used, the use of these resources during the year will increase the length of the tourist season and will attract guests to the region. To develop the tourist and recreational potential of the region, it is necessary to finance the tourism sector through additional allocations from state and local budgets, attract private investment resources that will be aimed at modernizing existing and building new infrastructure: hotels, health facilities, including their equipment, construction of highways, telecommunications networks, power lines, international road checkpoints, etc.*

Key words: *tourist and recreational potential, Black Sea region, tourism, tourist tax, accommodation facilities.*

*Одержано редакцією: 18.09.2020
Прийнято до публікації: 30.09.2020*